

Den gamle Tingbog for Holsteinborg Birk fortæller

Af Viceinspektør *V. Møller*

TROLHOLM og HOLSTEINBORG

I en Sag mellem Præsten Niels Holgersen i Ørslev og Præsten Hans Pedersen Viborg i Hyllested-Venslev 1701 om deres Sogneomraader blev der oplyst en Del fra svundne Dage.

Henning Ipsen paa Glænø havde for 49 Aar siden (1652) været i Ørslev Kirke, da Magister Hans Ravn blev kaldet til Ørslev og Bjerre Sogne. Da havde Henning set Niels Trolle paa Trolholm og Peder Grubbe til Snedinge være til Stede og hørt, at Niels Trolle som Sognets bedste Mand havde kaldet Hans Ravn, skønt mange af Menigheden stod imod og stærkt vandt og raabte, at de ikke vilde have ham. Men de maatte til sidst samtykke, da Niels Trolle ville have det, og derpaa gik hans Foged Frederik Anchersen op til Alteret og skrev Kaldsbrevet. Henning kunde ogsaa huske, at Niels Trolle for 36 Aar siden gik til Alters med sin Frue i Ørslev Kirke, samt Jacob Urtegaardsmand og Jens Ipsen, de søgte jævnlig om Søndagen til Ørslev. Baade Niels Trolle med Frue og Børge Trolle med Familie og Børn og Folk søgte Ørslev Kirke, naar de var hjemme paa Trolholm.

Inger Skrædders fra Stubberup havde ogsaa været i Kirke den Dag, Hans Ravn skulde indsættes — d. 28. Marts 1652 — da var Niels Trolle selv i Kirken, og da Bønderne stod

ham imod, sagde han, at de skulde have Hans Ravn til Præst. Da Peder Grubbe på Snedinge vilde have en anden til Præst, stod Niels Trolle i sin Stol i det nordre Kapel og sagde: Snedinge er bygget af en Bondeby, men Trolholm af en Herregaard. Det havde Henning Ipsen ogsaa hørt. Anders Trolle havde i Foraaret vist Niels Holgersen et gammelt Pergament kgl. Skøde, da han besøgte Anders Trolle — der stod, at Braadgaard (som nu kaldes Trolholm) var beliggende i Ørslev Sogn. Hans Ravns Kaldsbrev var underskrevet af Fogeden Frederik Anchersen og af Provsten. Niels Holgersen fik Ret i sin Paastand om, at Trolholm med Distrikt hører til Ørslev Kirke, saa Hyllested-Venslev Præsten intet havde at gøre der. Trolle havde faaet Braadegaard ved Mageskifte med Frederik II 1562.

Niels Trolle, der var til Stede i Kirken den Dag, Hans Ravn blev kaldet, protesterede mod Peder Grubbe fra Snedinge, at det alene vedkom ham som bedste Mand i Ørslev Sogn, og hvis Gaard var en gammel, adelig Herregaard. Niels Holgersen henviste til Ørslev Kirkebog og andre Vidner. I sin Tid havde han begravet Børge Trolle, Fader til Oberstløjtnant Anders Trolle, Urtegaardsmanden Jochum Kruse paa Trolholm og Ridefogden der, Rasmus Tagesen. Kirkebogen for Ørslev var udgivet af salig Hr. Povel Christensen Anno 1617—1649 og viste, at Bisserups Husfolk ved Trolholm har søgt Ørslev Kirke med Vielser, Barnedaab og Begravelser. Urtegaardsmanden Jochum Kruse, der havde tjent paa Trolholm i 33 Aar, blev nedsat i Ørslev Kirke under Gulvet.

— Da jeg i Sommeren 1962 var en Svip ude paa Holsteinborg, var det 400 Aar siden Godset kom i Trollernes Besiddelse.

Præsten Niels Holgersen latiniserede sit Navn, og hans Slægt kom saa til at hedde Olivarius.

Anders Trolle havde 1694 sag mod Niels Holgersen for nogle Ukvemsord, som Anders mener er talt ham for nær i Ørslev Kirke. Præsten blev dog frikendt.

1707 solgte Anders Trolle Godset til Grev Ulrik Adolf Holstein, og saa kom det til at hedde Holsteinborg, som det nu har heddet i over 250 Aar.

Peder Grubbe paa Snedinge var en Søn af Herluf Daa og Karen Pedersdatter Grubbe. Hun giftede sig senere med Vincent Bild til Valbygaard (Juellinge i Stevns).

FRA HOLSTEINBORG GODS

1749 indstævnedes Inspektør Christian Lindam (boede paa Snedinge) en af Godsets Fæstebønder, Hans Olsen i Haarslev, fordi han var gaaet fra sin Gaard, krøbet i Skjul og efterladt den i meget slet Tilstand baade i Mark og i By — af pur Modvillighed og Dovenskab, saa at han er bleven det høje Herskab skyldig 199 Rdl. For sit slette Forhold bør Hans Olsen betale, have sit Fæste forbrudt og arbejde i Jern i nærmeste Fæstning 1 Aar. Saaledes gik det flere af Godsets Fæstere, naar man kunde faa fat paa dem.

—Adskillige rømte nemlig. 1754 havde Forvalter Mannesen paa Holsteinborg tilsagt en Del Vidner til at møde i Birkeretten i Rude og give Oplysninger om de forsvundne. Det drejede sig om 4 Karle, der hørte til Reservemandskabet: Peder Nielsen, født i Hyrup, 28 Aar, undveg i 1749, da han tjente Mathias Pedersen i Skafterup. Mads Rasmussen, f. i Bøgelunde, 21 Aar, undveg i Foraaret 1753, da han tjente

hos sin Fader, Rasmus Madsen i Sønderjellinge. Jens Pedersen, f. i Keldstrup, 27 Aar, undveg i Foraaret 1754, da han tjente Hans Christoffersen i Venslev. Mikkel Mikkelsen, 20 Aar, undveg i Foraaret 1754 sammen med Jens Pedersen, da han tjente Peder Hansen i Venslev. Alle 4 skal være taget til København og skal nu opspørges og eftersøges for at faa dem hidbragt til Godserne.

Nogle Aar efter var det atter galt. Da undveg Rasmus Nielsen Jæger, som boede i et Fæstehus i Bøgelunde, fra Kone og Børn. To Gange havde Ungkarl Jens Pedersen, der sidste Vinter opholdt sig i Høve, absenteret sig, efter at han var kommet hjem med Afskedspas som Artillerikusk. Han var 36 Aar. Ungkarl Peder Jensen, som tjente Gaardmand Hans Bertelsen i Sønder-Jellinge i Hyllested Sogn, havde ogsaa været Artillerikusk og var rømt 2 Gange, skønt han kun var 21 Aar. Den 21 aarige Frederik Petersen tjente hos Hollænderen Chr. Rasmussen paa Snedinge og forsvandt derfra sidste Vinter.

Adskillige af disse havde øjensynligt Vagabondnaturen i sig fra Barnsben.

Et typisk Eksempel kan anføres: Et uægte Drengbarn, Jens Pedersen, døbt 1745 i Tjæreby Kirke, var 8 Aar gl. kommet til en Halvbroder, Claus Jensen i Skafterup, for at gaa i Skole. Her var han i 2 Aar, saa hos Moderen i Snekkerup i 2 Aar, derfra til Venslev, Spjellerup, Skafterup, atter til Snekkerup, hvorfra Moderen fulgte med ham til Hyllinge og flere andre steder, indtil de naaede Skafterup. Herfra undveg han til København og fik Tjeneste hos Kongens Smed, Mester Pedersen — rømte saa til Skafterup, hvor han opholdt sig „incognito“, men Bondefogden tog ham og førte ham til Forvalteren på Holsteinborg, hvor han blev sat i

Arrest. I Retten bad han om Mildhed i Straffen og forsikrede, at han aldrig mere skulde rømme. Han blev benaadet for Straffen, men hvis han atter undveg, vilde hans gamle Synde-register blive taget op til Dom.

★ ★ ★

1762 i Juni indstævnedes Forvalter From Skytten paa Basnæs, Sv. Lars Bergen, angaaende en Raabuk, der var skudt af ham paa Grevskabets Enemærker. Lars Bergen var ikke mødt (hans Fader var Birkedommer Johan Bergen i Rude), men havde sendt Byfogden fra Skelskør til at tale hans Sag, hvad denne ogsaa gjorde paa bedste Maade.

Hos Skovfogden, Peder Andersen, der boede i Aalegydsmarken, havde Hunden været urolig efter Midnat. Skovfogden stod da op og klædte sig paa, og just da faldt et Skud, hvorpaa han gik i Skoven og søgte. I Bøgeskoven fandt han intet og sprang derpaa ind paa Tørvelongen i Pibemoses Mark. Klokkeren var da 2, og det var 2den Pinsedagsmorgen. I Longen saa han Skytten Lars Bergen med en Bøsse under Klæderne. Da Bergen fik Øje paa Skovfogden, søgte han ind i Stubberne og blev „usynlig“. Hvad Klæder Skytten havde paa, kunde Skovfogden ikke saa lige sige, men det *var* Lars Bergen; ej heller vidste han, hvor Skytten drog hen. Skovfogden gik saa hen til Skovrideren Jens Jørgensen og fortalte det passerede, hvorpaa Skovrideren, hans Søn Frederik Jensen og Skovfogden tog hen til det Sted, hvor Lars Bergen var antruffet. Efter nogen Søgen paa Stedet fandt de i Aalegydsmarken en med Hagl kvæstet Raabuk. Den var endnu levende og sprang ca. 30 Skridt fra dem, hvorpaa den faldt til Jorden og døde. Den blev saa bundet paa Skovriderens Hest, og de 3 drog op til Birkedommer Bergen i Rude. Det var meget

tidlig Morgen, men her fandt de Lars Bergen, hans Forældre og Husets Folk oppe. De fremviste det nylig skudte Dyr, men samtlige erklærede, at de vidste intet derom. Imidlertid eftersaa Skovrideren og Skovfogdeen Lars Bergens Bøsse og forefandt den vaad, saaledes at der for nylig var skudt med den. Derfra drog de op til Forvalter From paa Holsteinborg; han tog mod Dyret og sagde, at Sagen skulde nok blive undersøgt. Derpaa drog de hjem.

Alt dette fortalte Skovfoged Peder Andersen, idet han tilføjede, at da de kom til Birkedommerens Hus, stod Lars Bergen og accomoderede sit Haar — hvorpaa de alle blev budt ind til The.

Da Skovfogden havde set Lars Bergen ude i Aalegydsmarken, hostede han, hvorpaa Skytten forsvandt. Han saa ikke Lars Bergen skyde, men denne kom fra det Sted, hvor det kvæstede Dyr rejste sig. Mon — indskød Forsvareren — Skovfogden om Natten Kl. 2 præcis kunde sige, at han kendte et Menneske, som han selv siger, han hverken har talt med eller kan sige, i hvad Klædedragt han var? Hvorpaa han da kendte ham? Jo, ytrede Skovfogden, han kendte ham fra Barn og nu af Ansigt og hans uflettede Haar, som sad med Enden under Kjolen, og Pисken var ombøjet i Nakken. Da de kom ud til Bergens og visiterede den vaade Bøsse, var der ingen Laas paa, men Lars Bergen vedkendte sig Bøssen, men om det var den samme, som han havde haft under sine Klæder ude i Longen, kunde Skovfogden ikke vide, maaske han havde flere Bøsser. Ej heller kunde Skovfogden se, om Skytten havde de samme Klæder paa i Rude, som da han var paa Jagt, thi han var afklædt, stod og krøllede sit Haar og vilde klæde sig om. Maaske, bemærkede Forsvareren, er det hele Drømmerier ved Nattetid af Skovfogden!

★ ★ ★

Den gamle Tingbog for Holsteinborg Birk fortæller

Skovrider Jens Jørgensen meddelte, at Peder Andersen 2. Pinsedags Morgen mellem 2 og 3 kom til ham og sagde: Kommer nu, nu er det høj Tid, nu er Tyven kommet, der gik et Skud af i Sylling Markerne, nemlig i Aalegydes Mark. Skovrideren red saa ud med Bøsse i Saddelen, fulgt af sin Søn Frederik og Skovfogden. De ledte i Marken, hvor Skuddet var hørt; da fandt Frederik Jensen en med 4 Vandhagl anskudt Raabuk, 1 Hagl sad i det ene Bagben og 3 i Livet, men ikke desto mindre var Dyret levende, og da Frederik gjorde Anskrig om sit Fund, og de 2 andre kom til, sprang det forbi Skovrideren, saa denne mente, at det ingen Skade havde, men Frederik forsikrede, at det var et anskudt Dyr. Det viste sig ogsaa at være rigtigt, idet Dyret henne ved Gærdet faldt til Jorden og døde. De undersøgte det nu nøjere og fandt de 4 Hagl, bandt det saa paa Skovriderens Hest og drog til Rude, hvor de gik ind til Birkedommerens. Klokken var da mellem 3 og 4. Hesten med Raabukken stod udenfor, og de gik ind. I Stuen stod Lars Bergen i Nattøj og ordnede sit Haar; hans Forældre og Søskenne var ogsaa til Stede. Skovrideren bad derpaa Lars Bergen komme med ud, hvortil denne svarede: Ja, gerne. I Haven spurgte Skovrideren: Lars, har I allerede været oppe saa tidlig og skudt? Nej! Har I ikke skudt den Raabuk, jeg har paa min Hest her udenfor, og som af os alle 3 er fundet i Aalegydsmarken? Lars Bergen nægtede. Da sagde Skovrideren: Da skal jeg have efterseret Eders Flint. De gik ind i Stuen, hvor Lars sagde: Her staar min Bøsse, men der er ingen Laas for. Ja, det ser jeg nok, svarede Skovrideren, tog Bøssen og fandt baade i Fænghullet og i Løbet, at den var fugtig og vaad, som den nylig kunde være afskudt. Han stak sin Finger ind i Løbet, og den blev vaad og sort af Krudtslam. Han søgte rundt i Huset, om der var flere Bøsser,

men Lars sagde, at der var ikke flere, og han fandt heller ingen. De drak saa alle The, hvorpaa Skovrideren gik ind i Havestuen, tog Bøssen og foreviste den for dem alle: Her skal I se, baade af Fænghullet og af Piben, at den er ganske dampet, som kunde der være skudt med den i dette Øjeblik. Lars Bergens Broder, Adam, bandede, at han selv ikke havde skudt med den, men Lars tav stille. Endelig bød de Farvel og drog med Vildtet op til Forvalteren paa Holsteinborg.

Første Pinsedag havde Lars og Adam Bergen besøgt Skovrideren, hvor Lars havde sagt, at han den næste Morgen vilde følges med dem til Fyrendal Kirke, men da dette med Dyret indløb, var Aftalen gaaet over Styr, saaledes at Frederik Jensen og Adam Bergen alene fulgtes til Kirken — men Lars blev borte.

Det hed sig blandt Folk, at Lars Bergen tidligere var redet med Bøsse paa Grevskabets Enemærker.

Forsvareren hævdede, at Vidnerne i Virkeligheden intet havde set eller hørt, men blot kom med Gisninger og Formodninger.

★ ★ ★

Enke-Grevinden paa Holsteinborg anlagde Sag mod Lars Bergen, som til sidst maatte underskrive følgende Erklæring:

Ved den Proces, som er anlagt mod mig underskrevne Lars Bergen, Skytte paa Basnæs Gaard, at jeg udi Grevskabets Enemærker efter Formodning skal have skudt en Raabuk, som af Skovrider Jørgensen, hans Søn og Skovfoged Peder Andersen er befundet kvæstet i en af Syllinge Marker, Aalegydsmarken kaldet — er jeg ikke lidet blevet embrageret og bekymret, *ihvorved jeg dog ej kan tilstaa at have begaaet denne Gerning*. Men da jeg ved, hvad Omkostninger og Pengespild

Den gamle Tingbog for Holsteinborg Birk fortæller

en saadan Proces kan medføre, og jeg nødig vil underkaste mig det højgrevelige Herskabs Unaade, der i saa mange maa-der har bevist mig og mine utallige Velgerninger, saa skulde det mest smerte mig, om hendes højgrevelige Naade for denne Sags Skyld skulde have den mindste Anstød, og da jeg er forvisset om, at hendes Naade, om ikke for min saa for mine gamle Forældres Skyld, overbærer med en naadig Medlidenhed de Fejl, som jeg allerede kunde have begaaet, og i den Henseende lade Sagen være hævet og annulleret, saa det maatte være forglemt og pardonneret, deklarerer jeg, at jeg aldrig nogen Sinde skal lade mig finde med Bøsse eller Jagthunde eller forøve direkte eller indirekte Skyden eller Jagen i Grevskabet Holsteinborg Skove, Enemærker eller Jagtdistrikter.

Holsteinborg, d. 21. Novbr. 1762

L. D. Bergen.

Til Vitterlighed:

Claus Boller.

C. Lundbye.

Erklæringen skulde læses paa Birketinget. Affæren blev altsaa ordnet i Mindelighed, takket være „Naaden“ og den gamle Birkedommer, hvis Søn nær kunde være kommet paa Glatis.

★ ★ ★

1764 var Fisker Jørgen Rasmussen fra Bisserup indstævnet af From for voldelig Adfærd mod Gaardmand Jens Jørgensen af Bisserup, hvorved Jens Jørgensens ene Ben var brækket.

Møller Jens Pedersen Kone, Anna Elisabeth Wulffsdatter fra Snedinge, berettede: Lørdag den 15. Septbr. kom Anders

Jespersen fra Glænø til hendes Hus og begærede, at hun skulde følge med ud til hans Vogn for at se paa Jens Jørgensens Ben, som var brækket itu. Det gjorde hun og fandt Jens liggende i Vognen med Benet splintret, men hun kunde dog finde det i Kødet. Denne Ulykke, sagde Jens, var tilføjet ham af Jørgen Fisker fra Bisserup formedelst nogle Ord mellem Jørgen, hans Broder Thomas og Jens. Jørgen havde da skudt ham omkuld paa Thomases Vogn, saa han faldt ned paa Hamlen mellem Vognen og Hestene. Benet blev brækket under Hjulene — han kunde ikke rejse sig, og de to Brødre kørte fra ham. Godtfolk hjalp ham nu op paa Anders Jespersens Vogn. Fra Snedinge Mølle var Anna fulgt med Vognen til Bisserup, hvor hun forbandt Benet og daglig har passet det; Jens maa stadig holde Sengen og kan ikke komme derfra.

Gaardmand Hans Olsen fra Bisserup oplyste, at han og flere andre havde været i Korsør med Tiende-Korn, Jens Jørgensen var ogsaa med her. Ved deres Ankomst til Ladborg Led saa de Thomas Rasmussens Vogn holde der, medens Thomas laa i sin Vogn og sov. De kørte forbi ham uden at tale til ham op til Magleby, hvor Hans havde Ærinde. Her kom noget efter Thomas og Anders Jespersen fra Glænø kørende forbi dem til Vedskølle, hvor de samledes hos Gaardmand Anders Jensen. De gik saa alle 4 paa een Gang ud for at køre til Bisserup. Jens Jørgensen gik straks til Vognen og kørte gennem Byleddet, hvorpaa han kaldte paa Hans Olsen. Nu skændtes nemlig Jens og Thomas. Lad være, sagde Hans Olsen, jeg vil ikke have med dette at bestille! Jens gik da til og slog Thomas i Hovedet med Svøbeskaftet. Paa een Gang skreg Jens: Nu er mit Ben i Stykker. Hans Olsen oplyste, at Jens Jørgensen nok skulde have sladret til Forvalter From om Thomas, at denne havde drukkert sig fuld paa en

Den gamle Tingbog for Holsteinborg Birk fortæller

Københavnsrejse. Broderen, Jørgen Fisker, vilde lægge sig imellem Thomas og Jens og skubbede til Jens. Anders Jespersen kom til, tog Jens op og kørte ham til Snedinge Mølle, hvor de bad Konen følge med til Bisserup og forbinde Benet. Jens Jørgensen var ikke beskænket.

Flere havde hørt Jens klage og skringe.

Skovfoged Christian Frederik af Bisserup var straks efter Jenses Hjemkomst med det brækkede Ben efter Begæring kommet ind til ham, hvor han var lagt op paa et Bord. Her forbandt Møllerkonen fra Snedinge ham. Det var, sagde Jens, Thomas Rasmussens Værk, lavet i Vedskølle, hvor Thomas overfaldt ham med Skældsord, saa han blev hidsig og slog til ham med sin Pisk. De to Brødre havde saa taget ham i Haaret.

Anders Jørgensen fra Glænø havde med sin Halsdug forbundet Jens, da han laa paa Vejen, før han tog ham paa sin Vogn til Snedinge Mølle.

Jørgen Fisker erklærede paa egne og Broderens Vegne, at de ikke kunde finde sig skyldige i den Skade, der var tilføjet Jens Jørgensen. Han indrømmede dog, at de i visse Maader havde begaaet en stor Forseelse, bl. a. ved at køre fra ham og lade ham ligge hjælpeløs paa Vejen. Nu vilde de to Brødre bede om Naade for Processen og komme Jens til Hjælp med $\frac{2}{3}$ af Badskeerlønningen — det kunde vel blive 5 daler — og den Sum lovede Jørgen Fisker at fremlægge i Retten.

★ ★ ★

1765 indstævnedes Anna Nielsdatter fra Hyllested sin undvegne Mand, Claus Johansen Murermester, der dog ikke mødte.

Anna fortalte ved denne Lejlighed en Del af sit Levnedsløb. Efter at hun var kommet i lovligt Ægteskab med Claus

Johansen, begyndte han straks uden mindste Aarsag at gøre sig urolig og traktere hende med Hug og Slag, da hun tjente i Korporalskroen for ca. 19 Aar siden. Hun tænkte, at hendes Mand, der var Søn af Kromanden, skulde faa Kroen i Fæste og til Beboelse, men siden Claus viste sig liderlig og skødesløs, flyttede hun til Kagstrup i Karislunde Sogn for at ernære sig der. Hendes Mand opholdt sig stundom hos hende og snart hos Faderen i Korporalskroen.

Imidlertid, da hendes undvigte Mand formedelst sine slette Forhold ikke kunde faa Kroen i Fæste fra Gammel Køgegaard, og han heller ikke skaffede hende noget til Livets Ophold, flyttede hun efter sine Venners Raad til Hyllested, hvor hun nu bor og har boet i 17—18 Aar. Saa kom Manden det første Aar og opholdt sig hos hende i 2 Dage; han lod til at være kærlig og venlig og rejste saa igen, uden at hun vidste hvorhen. Kom atter i 2 Dage og rømte. Saa var han hos hende i 7 Uger, hvor de levede som Ægtefolk, og han sagde, han vilde blive, og bad hende hjælpe ham med at indløse et Pas, som han havde pantsat i København for at faa Penge. Det lovede hun og var betænkt paa efter Høsttid at rejse med ham til København. Han var da rar og venlig. Men til hendes store Fortræd og Hjertesorg maatte hun en Dag, da hun var gaaet i Marken for at hjælpe med Høsten, fornemme, at hendes Mand havde absenteret sig fra Huset og deres eneste Søn. Han tog det spæde, 1½ år gamle Barn og satte det paa en Sten midt paa Hyllested Gade — gik saa tilbage til hendes Hus og tog 150 Rdl. i Sølvpenge, som han ikke med Rette kunde sige var hans, idet han fra Begyndelsen havde spoleret og ødelagt alt det, han var Ejer af. Det var hendes, som hun ved Sved og Arbejde havde samlet; saaledes befandt hun Tilstanden, da hun om Aftenen kom hjem fra Marken: Hendes

Den gamle Tingbog for Holsteinborg Birk fortæller

Mand var borte, hendes spæde Barn var paa Gaden og Huset ranet og berøvet, saa hun siden den Tid har maattet leve i slette og fattige Omstændigheder, og i 17 Aar har hendes Mand ej været hos hende. Hun har nok af løs Snak erfaret, at han skulde være i København og ladet sig hverve som Matros, men om det passede, vidste hun ikke. 2—3 Aar efter var kommet et Brev, ligesom det kunde være fra ham, hvori blev meddelt, at han var rejst til Kanton i Kina, og at Skibet var bleven læk, men saa snart han kunde komme til København igen, vilde han straks søge at komme til hende. I 14—15 Aar har hun aldrig hørt eller set noget til ham, endskønt Folk dog med Uvished har sagt, at han siden den Tid skulde have været set i København. Hun har nu i 17 Aar som en Kristen med Taalmodighed oppebiet hans Komme og imens efter fattig Evne forsørget sig og sit umyndige Barn. Ihvor nødvendig hun vil stævne sin Mand til Skilsmisse, maa hun dog gøre det for at komme ud af Sagen og den Fortrædelighed. Hun har ikke i mindste Maade givet Anledning til Mandens Undvigelse og havde Attester fra brave Mænd i Hyllested (bl. a. fra Provst Agerup) om Skikkelighed.

Flere Vidner mødte op. Gaardmand Anders Madsen i Hyllested havde kendt Anna Nielsdatter i 18 Aar, hun var skikkelig i alle Maader. Anders havde ogsaa set hendes Mand, det første Aar hun boede i Hyllested. Han havde da kun været der en føje Tid og forlod hende, idet han tog en Del af hendes Bo med sig; i 16 Aar var han ikke bleven set i Hyllested, og i den Tid har Anna Nielsdatter i sin Enlighed levet skikkeligt og uberygtet.

Sv. Mathias From fra Tornmark, der var beskikket til Forsvarer for den undvegne Claus, rettede forskellige Spørgsmaal til Anders Madsen. Om ikke Claus var rejst bort for at

V. Møller

---

ernære sin Kone og Barnet ved Søfart? Det vidste Anders ikke, han havde blot hørt, at han var rejst, hende uafvidende. Om han ikke havde skrevet og sendt hende nogle Penge? Anders havde vel hørt, at Anna Nielsdatter havde grædt for Penge, han havde taget fra hende, men ikke at han havde sendt Penge eller skrevet til hende. Om ikke *hendes* slette Opførsel mod Manden var Skyld i hans Bortrejse? Det kunde Anders ikke tro — hun har stadig levet som et skikkeligt Menneske, men hvorledes hendes Omgang med ham var, ved han ikke. Ej heller vidste han, om Claus havde taget Pengene til at handle med.

Gaardmand Anders Henningsen, Hyllested, havde for 17 Aar siden været paa den Gaard, hvor Anna Nielsdatter hin Dag gjorde en Høstdag. Da undveg hendes Mand, det blev hun først bekendt med om Aftenen, da hun kom hjem til sit Hus — da var Manden væk. Næste Morgen beklagede hun sig for Anders Henningsens Husbond (Peder Hansen) og Madmoder, at han var undveget med en Del af hendes Gods, og siden har Anders intet hørt eller set til ham.

— Efter disse Oplysninger fandt Retten, at hendes Uskyldighed var nøjagtig og tilstrækkelig bevist ligesom Mandens ulovlige Undvigelse. Formentlig har hun derfor faaet ophævet Ægteskabet.

★ ★ ★

1725 søgte Forvalter Chr. Lindam paa Holsteinborg Oplysning om et fattigt Kvindemenneske, der gik rundt og bad om Almisser og nu var fundet død i Fyrendals Hovmark. To Mænd, Skoleholder Ambrosius Christoffer i Venslev og Hans Jensen fra Menstrup, synede Liget, og Feltskærer Adam

Den gamle Tingbog for Holsteinborg Birk fortæller

Christian Blum fra Skelskør var ogsaa med. Liget fandtes om Aftenen, og der holdtes Vagt over det om Natten.

Ladefogden Hendrik Nielsen berettede, at Onsdag den 13. Februar efter Middag stavrede dette Menneske med „særdeles Gebærden“ rundt og saa op i Vejret, hvorpaa hun kom op i Køkkenet paa Fyrendal Gaard og bad om en Almisse. Husholdersken gav hende noget Mad, og Kvinden fortalte, at hun hørte hjemme i Basøx (Baarse) ved Præstø. Saa gik hun og fandtes næste Dag i Hovmarken tæt ved Vejen. Hvad hun hed, vidste han ikke.

Kokkepigen paa Fyrendal, Anna Nielsdatter, forklarede: Hun (den tiggende Kvinde) kom igen ved Middagstid og bad om at maatte sidde lidt og varme sig, til Husholdersken kom. Saa fik hun et Stykke Brød og en Pot varmt Øl — hun klagede sig hverken over det ene eller det andet.

Niels Mortensen i Tornemark oplyste, at dette Menneske havde gaaet rundt i Byen og bedt om Brød — syg og svag var hun, som da hun sad ved Ilden i Fyrendal Køkken.

Mikkel Pedersen, Tornemark, havde givet hende Ly om Natten, og Onsdag Morgen var hun gaaet fra hans Gaard og havde beklaget sig over indvortes Svaghed.

Feltskæreren og Synsmændene havde ikke fundet ringeste udvortes Skader paa hende af Hug eller Slag; formentlig har hun af indvortes Svaghed lagt sig og er faldet i Afmagt paa Grund af det kolde Vintervejr — ingen Folk passerede forbi, som kunde hjælpe hende.

Det blev ikke oplyst, hvem den døde var, men Forvalteren sørgede for Kiste og en kristelig Begravelse.

★ ★ ★

1726 var der paa Egnen megen Tale om den syge Præst for Haarslev-Tingjellinge Menigheder, Mag. Peder Winter,

der var bleven saa ussel, at han slet ikke kunde hjælpe sig selv endsige andre. Præsten i Hyllested-Venslev, Mag. Otto Ferslev, var hans Formyndere.

Degnen, den hæderlige og vellærde Daniel Olsen og hans Hustru, Inger Mortensdatter, fortalte, at i et Aars Tid havde Peder Winter været som et umyndigt Barn og ikke kunnet bjerge eller værge sig selv i nogen Maade — særlig efter Sct. Hansdag var hans Svaghed tiltaget, saa han var uden ren Udtale eller Mæle, var fra Sans og Forstand, ikke havde Eftertanke paa nogen Ting o. s. v. Sin Underholdning af Mad og Drikke fortærede han dog med Begærlighed og spiste, hvad der blev lagt for ham — undtagen Brød. Han var saa svag, at han ikke kunde udrette sine naturlige Urenligheder, baade i Sengen og oven Sengen forblev han som et umyndigt Barn, og det tiltog. Han havde ingen Skønsomhed, kunde ikke komme af Seng eller Kammer, 2 Mennesker maatte hjælpe ham af og i Klæderne. Hvor han var, gik hans naturlige Urenlighed fra ham.

Flere af Tjenestepigerne berettede, at de ofte havde udbaaret skiden Sengehalm fra ham; den var saa vaad og uren, som om den havde ligget i en Mødding.

Den stakkels Mand døde heldigvis snart efter.

★ ★ ★

Ved Auktionen efter Fodbypræsten Rasmus Perlestikker havde Petter Westesen, Murermester i Bisserup, købt forskelligt Indbo samt nogle Svin — men Betalingen trak ud over den fastsatte Tid, hvorfor Provsten, Mads Holm, lod ham indstævne til at møde i Rude. Petter mødte godt nok og indrømmede sin Skyld — 19 Rdl. og 4 Mark; han undskyldte sig med, at han selv havde nogle Penge tilgode, som

Den gamle Tingbog for Holsteinborg Birk fortæller

han ikke kunde faa før om en 3 Ugers Tid — saa skulde han betale. Provstens Søn, Studiosus Ulrik Adolf Holm, turde ikke paa Faderens Vegne give Kredit, men saa begærede Petter 14 Dages Anstand og vilde stræbe efter at skaffe Pengene.

De 14 Dage gik — uden Betaling og uden et Ord fra Petter. Saa kunde der falde Dom med paaløbende Udgifter paa. I yderste Øjeblik klarede Murermesteren Sagen ved Indbetaling til Mads Holm, saa han i Retten kunde vise Kvittering for Beløbet og derved spare Udgifterne til en Dom.

— I Efteraaret 1730 var adskillige Bønder tilsagt til Hovskovning i Dyrehaven, deriblandt 3 fra Venslev: Lars Knudsen, Hans Laursen og Jens Jørgensen. De 3 kom ridende, kom i Trætte og Mundhuggeri med Ladefoged Niels Andersen ude i Dyrehaven, hvor der arbejdedes med det skovede Brænde, der skulde saves, slaas i Stykker og stables til Herskabets Brug.

Gamle Hans Christoffersen, Venslev, oplyste, at da han med flere var til Hovskovning i Dyrehaven, kom de 3 Mænd kort efter Middag ridende derud, og efter en kort Samtale med Niels Andersen, hvori var mange blodige Eder, begyndte de kraftig at prygle ham med hver sit Svøbeskaft, som de holdt ved den lille Ende, saa den tykke Ende rigtig kunde falde til. Ladefogden blev staaende og værgede ikke for sig. De 3 sagde, at ifald de skulde lide noget herfor, da skulde det ikke blive derved. Lars Knudsen svor ilde og sagde, at han ikke vilde røre sin Haand ved noget Arbejde, men om-sider gik han dog med de andre.

Forvalteren spurgte Gamle Hans, hvorfor de 3 havde slaaet Ladefogden. Ja, svarede han, det kom sig vistnok af,

at Ladefogden havde vist deres Folk hjem og givet hver af dem et Rap.

Jens Olsen berettede, at i Tirsdags, den 14. November, var han i Dyrehaven for at flække og stable Brænde og saa da de 3 slaa Ladefogden dygtigt med Svøbeskaftets tykke Ende. Ladefogden havde sagt, at de kunde klage ham for hans Øvrighed, om de havde noget paa ham at anke. Skulde de 3 lide noget derfor, skulde det ikke blive derved, sagde de, da de havde slaaet ham. To Mænd var straks efter Overfaldet blevet kaldt op paa Ladefogdens Kammer for at syne hans bare Legeme, der viste mange blaa og rødblaa Slag paa Ryggen og Armene. Niels Andersen havde da klaget, at denne Skade var tilføjet ham af de 3 Venslev-Mænd.

Forvalteren spurgte, om de vilde give Bøder. Hertil svarede de, at deres Vilkaar var ikke dertil, de indskød sig under deres Herskab. Ladefogden sagde, at Pigerne var vist hjem, fordi de ikke havde Skovredskaber med sig — og hver havde faaet et Slag for den Glemsomhed.

Til sidst måtte de 3 underskrive paa følgende:

Vi underskrevne, som har forset os grovliggen mod vort Herskab, idet vi har overfaldet Ladefoged Niels Andersen i Dyrehaven og ham i vores Vildskab og Ondskab ilde trakteret, afbeder samme herved og lover herefterdags ej alene at vise tilbørlig Lydighed i alle Maader, men endog aldrig at forøve noget ondt eller noget utilbørligt imod samme Ladefoged, hvilket vi tillige om beder vore nærmeste Venner at underskrive og stadfæste. Vi giver Bod til de fattige og betaler Badskaerløn, og hermed har Sagen sit Forblivende.

Holsteinborg, den 21. Novbr. 1730.

De 3 har tegnet deres Forbogstaver under sammen med 3 af deres Bymænd.

★ ★ ★

Den gamle Tingbog for Holsteinborg Birk fortæller

I Pietismens Tid blev Folk ofte ført for Retten, naar de havde undladt at efterkomme Helligdagsloven.

3. Juledag 1734 havde der været noget Drikkeri og Slagsmaal hos Hans Dancker, Skafterup, hvor Jens Smed og Ole Andersen var ramlet sammen. Der var dog ikke falbudt Drikkevarer, men Konen bød dem en Kande Most. De var ikke drukne, og Klammeriet kom af nogle unyttige Ord mellem Dem. Dommeren spurgte Jens Smed, hvad Ærinde han havde hos Hans saadan en høj og hellig Dag. Jo, Hans havde sendt Bud efter ham og vilde tale med ham, saa han ikke havde været til Prædiken 3. Juledag. 1. og 2. Juledag havde baade Jens og Ole været til Gudstjeneste i deres Sognekirke, Fyrendal. Ole var kommet for at tale med nogle gode Venner, hvoraf en tjente hos Hans. De havde begge bandet og brugt ugudelige Ord. Jens Smed og Ole ikendtes hver en Bøde paa 3 Lod Sølv + 3 Mark i Omkostninger for Helligbrøde. Hans Dancher fik samme Skæbne, fordi han havde ladet dem bruge saadanne Ord i sit Hjem paa en Helligdag.

— I Spjellerup havde Slagter Niels Jacobsen forsømt at lade sit Barn døbe 8 Dage efter dets Fødsel, skønt Marvedepresten Jens Hovsenius havde advaret ham. Niels undskyldte sig med, at han var aldeles ukyndig i den Lov, der bestemte saaledes, og da Barnet var sundt og kraftigt, mente han, at det ikke kom an paa en 14 Dages Tid eller saa. Det var ikke sket af Foragt for den hellige Daab, men af Taabelighed og Ukyndighed, derfor vilde han bede den retsindige Ret ikke regne ham det til noget større Onde.

Dommen frikendte Niels, men han skulde gøre Præsten offentlig Afbigt i Kirken og betale 1 Rigsdaler i Omkostninger.

V. Møller

Mange blev indstævnet, naar de havde forsømt at søge Kirken paa Helligdagene.

★ ★ ★

Aar 1755, den 14. Maj, en Onsdag Morgen, fandt en uhyggelig Begivenhed Sted paa Gaardmand Povl Jensens Gaard i Flemstofte: Den 32-aarige Tjenestekarl Søren Mortenssen dræbte den 12-aarige Lars Hansen; begge tjente hos Poul Jensen, og det var vel kendt, at Karlen og Drengen ofte kivedes.

Povl Jensen var Tirsdag den 13. Maj ved Middagstid kørt hjemmefra paa en Kongerejse til Korsør. Han kom ikke hjem før Natten mellem Onsdag og Torsdag, som Drabet var sket Onsdag Morgen, saa han kunde kun berette, at før han kørte ud af sin Gaard, var Søren gaaet til Venslev for at hente sin Mundering hos Lægdsmanden. Karlen havde tjent hos Povl Jensen i 14 Maaneder og opført sig upaaklageligt, af og til havde han været lidt sygelig. Povl havde ikke mærket, at Søren gik med slige Tanker. Drengen Lars var meget dulhærig*) og stridig samt noget tungnem til at opfatte, hvad der blev foresat ham — det var ogsaa Aarsag til, at Søren og Lars ikke kunde forliges.

Lægdsmanden i Venslev, Hans Nielsen, bekræftede, at Søren havde været hos ham for at hente sin Udrustning; dog var Hans Nielsen ikke til Stede, — han var paa Marken med sin Plov — hvorfor Hustruen, Johanne Hansdatter, gav Søren Munderingen. Det var Tirsdag den 13. Maj ved Solens Nedgang. Søren var ikke drukken, ej heller fornåm Johanne, at han havde nogen ond Gerning i Sinde; han gav blot til

*) dulhærig: På sydsjællandsk dulhærdet eller dølhærdet. D. v. s. hård af sind, upåvirkelig.

Den gamle Tingbog for Holsteinborg Birk fortæller

Kende, at han var fortrydelig over at have gaaet saa lang en Vej, nemlig først til Karrebækstorp, derfra tilbage for efter Officerens Ordre at tilsige en Karl at afhente sin Mundering i Rude.

Folk fra Flemstofte erklærede, at Søren stedse havde tjent der i Byen, men nu og da forlod Tjenesten, som han selv vilde, og kom igen, naar det lystede ham.

Søren, der var undveget efter Ugerningen, blev snart fanget og sat i Arrest. Det første Forhør holdtes paa Holsteinborg af Forvalter Mannesen. Grunden til Drabet, sagde Søren, var just ikke Had til Drengen, men den onde Aand har tilskyndet ham til denne gruelige Gerning. Han kunde ikke lide Drengen, der sladrede om ham til Husbonden. Han havde taget et Drageslaa af en Plov og med den skarpe Kant slaet Lars, saa han daanede. Redskabet blev fremlagt i Retten; der var endnu størknet Blod paa den skarpe Kant. Søren havde ikke været drukken, da han vendte hjem fra Lægdsmanden med sin Mundering, ligesom han udtalte, at han ikke var vred over, at han skulde marchere. Drengen havde ikke givet ham Skældsord, men han var opsætsig og vilde ikke gøre, hvad han befalede ham. Det var hans faste Forsæt at aflive Drengen, ogsaa efter det første Slag. Povl Jensens Kone, Maren Mortensdatter, fandt om Morgenens Drengen liggende død i Sengen, men Søren var undveget. Hun udtalte, at Drengen om Aftenen var frisk og sund, og at hun vel havde mærket, at Søren og Drengen ikke kunde forliges, men de klagede ikke over hinanden.

★ ★ ★

Dommen blev afsagt i Rude den 17. Juni af Birkedommeren, Johan Bergen, og 8 Meddomsmænd.

Det hedder heri: Det erfares, at en Landsoldat paa Holsteinborg Gods, Søren Mortensen, som tjente hos Povl Jensen, Gaardmand i Flemstofte, blev den 13. Maj kommanderet at hente sin Mundering hos Lægdsmand Hans Nielsen i Venslev, for Dagen derefter at marchere til Fuglebjerg og derfra til Helsingør tillige med andre af Kompagniet. Samme Nat eller i Dagbrækningen den 14. Maj har han ved tvende dødelige Slag dræbt og omkommet en Dreng, Lars Hansen, 13 Aar gl., som tjente i Gaarden med ham hos Povl Jensen. Attesten fra Dr. Wirth og Kirurg Retssach i Næstved oplyser, at der fandtes 3 løse Ben i Drengens Hoved.

Aktor mente, at Søren Mortensen bør af Bøddelen knibes med gloende Tænger, dernæst hans højre Haand af Bøddelen i levende Live at afhugges med en Økse, dernæst Hovedet i lige Maade med Økse at afhugges, Kroppen af Natmandens Folk lægges paa Stejle og Hovedet tillige med Haanden at fæstes paa en Stage over Legemet.

Forsvareren, Herredsfoged Carlsen, Stignæs i Flakkebjerg Herred, mente, at Mordet var begaaet i Desperation over Indkaldelsen, hvorfor han ikke skulde straffes som en grov Morder.

Tbi kendes for Ret: Søren Mortensen bør af Bøddelen knibes med gloende Tænger 5 Gange. Første Gang uden for Arresten, 3 Gange mellem Arresten og Retterstedet og 1 Gang paa Retterstedet. Iøvrigt blev Aktors Paastand taget til Følge.

Herredsfoged Calsen mødte med Søren Mortensen ved Dommens Forkyndelse og begærede Dommen indstævnet til Højesteret til Formildelse.

★ ★ ★

Den gamle Tingbog for Holsteinborg Birk fortæller

Møllersvend Ole Hansen i Rude Mølle kunde let være kommet galt af Sted, da han i Jens Jensen Huggers Hus i Venslev var kommet i Klammeri med Jørgen Olsen, der tidligere havde tjent som Møllersvend i Rude Mølle og nu var død.

Huggeren fortalte, at den nu afdøde Jørgen Olsen var kommet til ham og overnattede der. Dagen efter kom Ole Hansen og vilde tale med Jørgen. Der kom nogle ord mellem dem, saa at Ole gav Jørgen et Rap med en Kæp ved det venstre Øje, saa det blødte. Mere skete ikke, og de to gik begge ind i Huggerens Stue og talte venligt sammen. Saa havde Jørgen været en Tur i Hyllested, hvor han vilde gaa til Skrifte hos Præsten Otto Ferslev. Snart efter kom han atter til Huggerens og beklagede sig, at han ikke var vel, saa han gik til Sengs, og Søndagen derefter begærede han Sakramente, som Præsten ogsaa gav ham; han laa saa nogle Dage, klagede ikke over Ole, men sagde, at han havde Feber. 11 Dage efter Klammeriet døde han. Huggerens Kone og Søster oplyste, at Ole Møllersvend flere Gange havde besøgt Jørgen under hans Sygeleje. Regimentsfeltskærer Zettig i Næstved, Feltskærer Adam Blum i Skelskør og Jens Galschiøt i Tjæreby synede Liget. Til Præsten Ferslev havde Jørgen sagt, at Ole ikke var hans Banemand eller Aarsag til hans Død, hans Svagthed var en stærk Feber.

Flere vidnede, at Jørgen Olsen var draget rundt og overnattet forskellige Steder i Egnen og havde klaget over Kulde (Koldfeber). Jørgens 3 Brødre vilde intet Klagemaal føre over Ole, de havde hverken ham eller nogen anden mistænkt for at være Skyld i Broderens Død; de havde været nærværende, da han fik Sakramentet, og da undskyldte han Ole.

Dommen paalagde Ole at betale 18 Lod Sølv + 5 Rdl. i Omkostninger. Udgifterne til Syn og Besigtigelse af den afdøde skulde Jørgens Arvinger betale med andre 5 Rdl.

— Den mærkelige Præst, Otto Ferslev i Hyllested-Venslev, førte ofte Sag mod Mølleren og hans Svende i Rude Mølle. Snart var det galt med Tiendekornet, der skulde formales paa Møllen, snart med Møllersvendenes „Lærdom“. 1755 maatte Christen Møller svare angaaende sin Svend Jens Evensen, der havde søgt Sakramentet i Næstved i Stedet for i sin Sognekirke. Otto Ferslev spurgte Mølleren, hvad Magt og Myndighed han havde til at lade sin Tjener søge Sakramentet i anden Kirke end sin Sognekirke, som er Venslev Kirke. Mølleren svarede, at Jens Evensen havde forevist sit Skudsmaal fra Præsten Wegener i Næstved for Kapellanen (Otto Ferslevs Søn Christian), men da denne saa det, sagde han, at han ikke vilde lade ham komme frem (til Alters), uden han søgte Degnens Læsning — derfor var Møllersvenden søgt til den Præst, der havde skrevet hans Skudsmaal — det fremvistes i Retten. Hertil bemærkede Otto Ferslev, at nu havde Jens været 3 Aar i Rude Mølle, og da han var kommet til Kapellanen for at vise, hvor vidt han var kommet i sin Saligheds Sag (Kundskab), var han saa vanvittig (uvidende), at han ikke engang kunde læse de 10 Guds Bud. Derfor kunde Præsten ikke med god Samvittighed antage ham her til Herrens Bord, førend han søgte Læsning og Undervisning, saa han kunde vide, hvorledes han værdig skulde annamme Herrens Sakramente. Medhjælperne (Præstens) fortalte, at Møllersvenden havde sagt til Kapellanen: Jeg er ikke beredt i Dag! — Nu om Dage vilde man synes, at en saadan Optræden fra Præstens Side var ganske forkastelig, men Datiden saa altsaa lidt anderledes paa disse Ting.

★ ★ ★

Den gamle Tingbog for Holsteinborg Birk fortæller

Natten mellem den 25. og 26. Marts 1741 brændte 4 Fæstegaarde i Sønder Jellinge. Alle var forlængst gaaet til Sengs, der blæste en stærk Østenvind, saa Ilden i Hast tog Overhaand og aldeles opbrændte disse Gaarde med Boskab, saavel som Kvæg, Bæster, Foder og Korn. Intet af Værdi blev reddet fra Ilden. Knap og nap slap Folk fra det med Livet, nøgne og i jammerlig Tilstand, og dersom den Sprøjte, som holder i Dalmose Kro (tilhører Kancelliraad Thomsen i København), ikke var kommet til Hjælp i denne Nød, saa havde det været ude med Byen. Men Kromanden (havde Dalmose Kro i Forpagtning), som godt forstaar at omgaas Sprøjten, kom godvilligt af sig selv med den og hjalp til at dæmpe Ilden. Ved Dagningen kom Hjælp fra andre Byer med at age Vand og saavidt det stod i menneskelig Magt at forhindre videre Ulykke. Men dog blev al Bygning og Besætning paa de 4 Gaarde lagt i Aske, og Beboerne derved i vemodig Tilstand geraaden, og Herskabet paaført mærkbar Tab og Bekostning.

Naboerne, der blev forskaanet for Ilden, vidnede:

Ilden opkom først i Jens Hansens Gadelænge ud paa Aftenen mellem 10 og 11, da Folk var gaaet til Sengs og alle sov. Da Jens Hansen fornåm Ilden, sprang han straks op og fik sin Broder og Folkene, der var Naboer, opraabt. Sprang saa om til Fæhuset og vilde redde Kreaturer, men de traadte ham under, og han kunde ikke faa dem ud, undtagen eet Bæst. Paa de andre Gaarde gik det ligedan; kun hos Peder Sørensen reddedes 4 Bæster, da hans Gaard var den, som sidst blev antændt. Nogle Vægge blev slaaet ud for at faa fat i Dyrene, men det var ikke til at bringe dem ud af Husene. Kromanden med Sprøjten var til stor Hjælp i denne Nød og et kraftigt Middel til Ildens Dæmpelse, saa snart den var vel

anbragt og kommet i Virksomhed. Havde Folk i Sønderjellinge haft den Eftertanke under Forvirringen, da Ilden begyndte, at begære Hjælp af Sprøjten, og Vinden ikke havde været saa streng, var der næppe sket saa stor Skade.

★ ★ ★

Da en Mand og hans Datter i Juli 1739 fandt et Lig under Tørvelyngen i Karebækstorp Mose, blev der tudet i Byhornet, og Folk drog ud i Mosen. Liget — et Skelet med Rester af flettet Haar og noget af et Skørt — var det umuligt at kunne genkende. Nok gik Rygtet, at et Kvindemenneske var forsvundet fra Tornmark Mortens Aften 1737, og siden havde ingen kunnet opspore, hvor hun var bleven af.

Paa Førslev Birketing udmeldtes 8 Sandemand til at granske i Sagen, de red rundt og talte med Folk om Sagen, og derved faldt deres Mistanke paa Hans Jørgensen og hans Broder Lars, som begge tjente i Tornmark. Man antog, at Kvindeliget maatte være Hans Jørgensens trolovede Fæstekvinde, Maren Jensdatter, som Mortensaften 1737 var blevet borte og siden ikke har været at opspørge. Forvalter Chr. Lindam skulde nu undersøge Sagen; han arresterede de 2 Brødre, og Birkedommeren opfordrede dem til at bekende deres Synd. Deres Svar gik ud paa, at de var ganske uskyldige og uvidende om den Mistanke, der var kastet paa dem, de vidste ikke, hvor Maren Jensdatter var bleven af eller opholdt sig; derfor kunde de ikke bekende noget, som de var uskyldige i.

En Næstved-Prokurator, Anders Kruse, var deres Forsvarer.

Hans havde set det døde Legeme paa Karebækstorp Long, men ved ikke, om det kan være dræbt eller paa anden Maade kommet af Dage. Ole Jørgensen, Tornmark, sagde, at Hans aldrig slog sin Fæstemø, saa længe han var i hans Tjeneste.

Et andet Vidne havde talt med Maren Søndag før Mortensdag 1737, da hun blev borte, siden havde han hverken hørt eller set til hende. En Pige, Maren Hansdatter, blev spurgt om, hvorledes hun var kommet i Besiddelse af Maren Jensdatters Klæder, som hun kort efter skal have leveret Hans Jensen i Stubberup. De Klæder, svarede hun, fandt hun i sin Madfaders Have, og Maren havde bedt hende tage nogle af hendes Klæder i Gemme, til hun kunde faa Bud til Hans Jensen i Stubberup. Da hun vægrede sig, sagde Maren Jensdatter, at hun nok kunde tage dem i Gemme, det gik ikke saa hast til.

Hans Larsen i Tornmark og hans Tjenestekarl Rasmus havde hørt en Mand sige, at hvis Hans Jørgensen kom i nogen Fortræd for sin borteblevne Fæstemø, saa kom hans Broder Lars vistnok ogsaa med. Flere andre, deriblandt Smeden Niels Jensen i Tornmark, kendte det samme Rygte: Tager de mig, tager de min Broder med, — hermed mente de nok Sandemændene, som red rundt for at søge oplysninger.

Jens Rasmussen, Tornmark, havde spurgt Lars Jørgensen, hvorfor de 8 Sandemænd red saa idelig. Lars svarede: Saa skal de ride i 6 Uger, og saa tager de min Broder, og han skal bekende, at han har slaet det Menneske ihjel, som er fundet paa Karebækstorp Tørvelyg, og tager de ham, saa tager de vel mig med, for det gør ingen Gode ej at ville sværge, og jeg faar ej heller Lov dertil.

Om de 2 Brødre kunde gøre Rede for, at Maren var i Live? Det vidste de intet om, de havde ikke set hende siden Mortensaften 1737.

Hans Ibsen fra Karebækstorp havde hørt Hans sige, at han gerne vilde lide for sin Fæstemøs Skyld. Hvorfor? Jo, hans Tanker og Ord var da, som de er endnu, at han hverken var skyldig i Marens Død, om hun var død, og derfor formener

at undgaa al Lidelse og Straf. Aldrig havde han tilføjet hende noget ondt; hans eneste Forseelse har været, at han af Ubesindighed har tiltalt hende med nogle usømmelige Ord, for hvilket han mente, der ikke kunde paalægges ham saa stor Straf, som Forvalteren havde krævet, nemlig Fængsel og Arbejde paa Bremerholm paa Livstid. Han vilde, naar han fik Friheden, med al Flid opsøge sin Fæstemø, om han end skulde gaa Landet rundt paa sin Fod for at finde hende, dog turde han ikke binde sig til at skaffe hende paa en vis Tid.

Lars Jørgensen ytrede, at han i sin Enfoldighed vel havde sagt de Ord, at skulde hans Broder lide, saa kom han vel med — det var i den Tanke, at var Mistanken paa Broderen Hans, kom den vel ogsaa paa ham, som var i Gaarde sammen; ellers kunde han med frelst Samvittighed erklære, at han intet vidste om Maren og var uskyldig baade i hendes Bortgang og i hendes Død, om hun var død. Uden Rejsegodtgørelse vilde han ogsaa lede efter Maren, men han ventede dog, at der formedelst den haarde Arrest og Lidelse paa hans Person og Helbred og paa hans Velfærd vilde blive tillagt ham noget. Efter Dommen ventede han straks at blive løsladt og vilde derpaa tage Tjeneste paa Godset. Kruse vilde have Lars ud af Fængslet straks, da han umuligt kunde udholde den haarde Vinterkulde; han var bleven svagelig af Frost og Kulde i Arresten. Dommeren løslod de 2 Brødre, og kort efter faldt Dommen.

Det erfares, at Hans Jørgensen, tjenende i Tornmark, ej alene har levet et meget ufredeligt Liv og Levned (Attest fra Sognepræst Meretzer i Kvislemark-Fyrendal) med sin trolovede Fæstemø, Maren Jensdatter, saa hun desaaarsag er bleven borte Mortensaften 1737. Men som det har tildraget sig, at der i Juli 1739 paa Karebækstorp Tørvelyng er fundet

Den gamle Tingbog for Holsteinborg Birk fortæller

et dødt Kvindemenneske, som formodentlig ilde er kommet af Dage, saa faldt Mistanken paa Hans og Lars Jørgensen, og Sandemændene fra Førsløv Birk kunde ikke bære Tvivl om, at han var hendes Banemand.

Efter slig Sagens Beskaffenhed kendes for Ret, at Hans og Lars Jørgensen frifindes for den over dem gjorte haarde Irettesættelse, saa vidt at Hans Jørgensen bør for det ukristelige Liv og Levned han har levet med sin trolovede Fæstemø, Maren Jensdatter, arbejde i Jern paa nærmeste Citadel i 3 Mdr.

Lars Jørgensen frifindes i alle Maader.

Rude Birketing d. 11. Marts 1740.

8 Meddomsmænd afsagde Dommen sammen med Birke-dommeren.

—Gaaden løstes altsaa ikke: Om det var Liget af Maren, og om hun var bleven kastet i Mosen eller frivilligt havde søgt Døden. Sandsynligvis har det været Maren, men bevises kunde det altsaa ikke, hverken af Dragt eller Ligrester.

1742 havde Præsten Otto Ferslev i Hyllested anlagt Sag mod Holsteinborg angaaende en Eng ved Markskellet mellem Hyllested og Haarslev. I flere Aar havde Ferslev taget Høet og Haarslev Mænd bjerget en Del af det over Skellet til sig. De mange Vidner, Præsten førte i Marken, hævdede, snart at Engen laa til Præstegaarden, snart til Kirken, snart til København Magistrat, og endelig at den var et Grande-Skifte.

Fra Holsteinborgs Side blev hævdet, at ved Grevskabets Oprettelse 1/1 1708 omtales udtrykkelig, at Haarslev By og tilliggende Marker hører til Grevskabet, det viste de gamle Markkort ogsaa, saa Præsten havde ingen Ret til Engen. Ferslev skulde betale 20 Rdl. i Omkostninger og for sin

V. Møller

Trættekærhed med ej at ville afgøre Sagen i Mindelighed yderligere 3 Rdl. til Justitskassen.

— 1744 klagede Præsten Magnus Halling over, at der ingen ordentlig Vej førte til Annekset Tingjellinge, idet de tilgrænsende Bønder opløjede og indtog Vejen til Sædeland, saa at der plåt ingen Vej er for ham eller andre at fare paa, og især mellem Sønderjellinge og Tingjellinge ikke findes Vej. Paa Tinge blev nu med Andreas Dansker fra Venslev som Formand udmeldt Bymænd til at fastlægge Vejen. De afpælede en ny Vej for Præst og Degn; den skulde begynde ved Degnens Hus i Haarslev og gaa over Kattebæk, hvor der skulde lægges en lille Bro, derfra til Præsteledet paa Bendslev Gærde til en grøn Vej, 4 Alen bred. Videre tværs over 2 Agre ud paa Bendslevvejen, saa over 3 af Peder Madsens Agre i Sønderjellinge. Ved Møllebjerg over Krummerupvejen til Mørkespjeld bliver Bredden 7 Alen. Siden løber denne Sognevej til en grøn Vej ind mod Tingjellinge ved Tingsten, som er Skellet mellem Sønder- og Tingjellinge. Ved Bredevadsmosen og ved Gade-Ageren mellem Hans Hansens og unge Niels Mortensens i Tingjellinge sættes 2 pæle*), og Vejen er her 4 Aalen bred. Ved Gade-Ageren lige for Jens Nielsens Port gaar Vejen til Ledet i Tingjellinge By.

★ ★ ★

Den 15. Septbr. 1744 nedbrændte Jæger Jens Jørgensens Hus lige uden for Holsteinborg Hovmark. I Retten fortalte Jægeren og hans Kone, Ellen Eriksdatter, hvorledes deres Hus aldeles var lagt i Aske med Korn, Foder og Tørv, der

*) 2 Pæle; hentyder til, at man ved fastlæggelsen af en ny vej med mellemrum satte 2 pæle i jorden i den bredde, vejen skulle have. Man „afpælede“ vejen. Gadeageren: Marknavn i Ting-Jellinge umiddelbart syd for byen langs Haarslevvejen.

Den gamle Tingbog for Holsteinborg Birk fortæller

ikke kunde bjergeres, saa at de med 3 smaa Børn var bleven husvilde. De vilde ikke beskyldte Fjender eller onde Menne-
sker for det, men ønskede dog, at deres to Tjenestpiger, Catrine og Kirsten, afgav Forklaring. Konen oplyste, at hendes Mand var redet ud i Forretninger, saa hun var ene i Huset med Børnene og de 2 Piger. Catrine sagde da, at det røg saa meget i Tærskeloen, hvortil Kirsten Madsdatter bemærkede, at det var nok det vaade Korn. Konen gik saa ud i Loen, hvor hun fandt 2 Stykker Tønder eller Trøske liggende og ulme, og det var begyndt at tage fat i Kornet. Hun slukkede det, og senere fandt de 3 Stykker, som ikke var antændt. Da Greven passerede Jægerhuset, viste Konen ham det udslukte Trøske og beklagede Farligheden. Ekscellencen bar stor Fortrydelse herover og endnu mere, da Branden paafulgte om Eftermiddagen. Catrine, den yngste af Tjenestpigerne, gik til Gaarden med det mindste Barn, og i Hollænderiet kastede hun et Skørt, hvorfra faldt et Stykke Trøske ud — det saa Skovfogdens Kone fra Bisserup.

Catrine fortalte, at da Ilden paakom, tog hun Drengen Ulrik og overdækkede ham med et blaat Bajs-Skørt*), der var hendes eget; hun saa efter, om der var noget i lommerne, at det ikke skulde falde ud. Der var intet, og Drengen blev senere overgivet til Kirsten, der i Hollænderiet tog Skørtet af Drengen, hvorved der faldt Trøske ud. Det — sagde Kirsten — overraskede hende, hun havde aldrig baaret noget saadant i sit Skørt. Ej heller kunde Pigerne oplyse, hvorledes det tændte Tønder var kommet i Tærskeloen — det var nok af samme Slags, som det der faldt ud af Skørtelommen.

---

*) Et Bajsskørt. Baj er et slags groft, kipret, uldent stof, der menes at have fået navn efter en by i Italien, hvor det først er vævet. Det var en fabriksvare.

V. Møller

Catrine havde hentet en Kurv Tørv til at lægge paa Ilden og saa da en Røg drive gennem Huset, baade af Taget og ellers ud af Gluggen i Tærskeloen. Hun advarede sin Madmoder, der sagde, at det vel var den Røg, som drev ned fra Skorstenen. Kirsten mente, Røgen skyldtes det vaade Korn, skønt hun godt vidste, at Kornet ikke var vaadt, men ganske tørt og sundt kommet i Hus. Da Kirsten meddelte, at ingen af Pigerne hin Dag havde været oppe paa Loftet, hvor der laa Trøske ved Skorstenen, maatte hun dog indrømme, at det passede ikke; hun havde været deroppe straks efter, at Trøskan i Loen var bleven slukket. Kirsten havde vist ikke helt rent Mel i Posen. Intet Skudsmaal havde hun haft med fra sine tidligere Pladser, da hun kom til Jægerens. Der var ogsaa kort før Ildebranden forsvundet en Sølvske. Kirsten tilbød at aflægge Ed, men det fik hun ikke lov til.

Mere blev ikke oplyst, og da Retsbogen ikke omtaler Sagen yderligere, kan man vist gaa ud fra, at den er bleven standset efter Grevens Ønske.

★ ★ ★

— Den 12. Decbr. 1747 var Kapellanen i Hyllested redet paa Jagt efter Harer ude paa Hyllested Mark. Som Ledsager havde han taget en gammel, forhenværende Skytte, Baltzar, med sig; han boede ikke i Præstegaarden, men hos en Husmand der i Byen. Engang imellem kom han dog op hos Præsten for at hugge Brænde og derved fortjene et Maaltid Mad.

Nu kom Jens Jørgensen, Jæger paa Holsteinborg, ridende hen til dem fulgt af 2 Skovfogeder: Christian Frederik Jensen fra Bisserup og Peder Andersen fra Lerbækshuset. De bød Kapellanen og Skytten Goddag, hvorpaa svarede Tak. Saa

spurgte Jens Jæger Skytten Baltzar, hvem han red på Marken for og med Hund, om han havde Jagtskilt. Skytten svarede, at han red med for Præsten i Hyllested. Hvis hans Bøsse var? Det er min, kom det fra Kapellanen. Jagtskilt havde Baltzar ikke, han var Tjener og red med Kapellanen, der bemærkede, at de havde intet Skilt og heller ikke behøvede noget; han havde taget en med i Marken for at føre Bøsse enten for ham selv eller for hans Fader.

Da skal I se, at jeg har Skilt, sagde Jens — knappede sin Klædning op og viste dem sit Skilt. Han fortsatte: Naar I ingen Skilt haver, saa er I at anse som Krybskytter.

Kapellanen: Havde jeg tiltænkt Eder til det, at I skulde have taget de Harer bort her paa Marken i Gaar, da skulde I, min Salighed, ikke have smurt jer paa dem, for jeg vidste nok, hvor de sad. Men efterdi jeg fornemmer, at I er saa strid og saa ufredelig, saa skal i, min Salighed, faa Ufred, eftersom jeg hver Dag har med Eder at bestille. I skal få andet at bide paa; hvad har I at ride paa vores Marker hver Dag, eftersom Greven ikkun har een Bonde her i Byen. Jens Jæger sagde, at han havde Lov til at ride paa Mark og bad de to Skovfogeder drages til Minde, hvad der var sagt.

— Skovfoged Chr. Fred. Jensen oplyste: Hr. Otto Ferslev bruger Skytte paa Hyllested Mark uden Jagtskilt og uden ringeste Tilladelse af Loven eller Jagtforordningen. Han havde hin Dag været med Jens Jørgensen ude paa Hyllested Marker og traf der Christian Ferslev paa en Skimmel og Baltzar Skytte paa en rød Vallak, Hestene var Præstens; Baltzar havde Flint i Sadlen, 2 Haglpunge og et Krudthorn ved Siden. Jens spurgte Skytten, hvem han red for. Jo, han var en Tjener af Præsten og red med Hr. Christian Ferslev. Kapellanen sagde: Vi bruger ingen Skilt, men jeg og min

Fader kan tage med i Marken, hvem vi vil, til at føre vor Flint. Min gode Jens, havde jeg tænkt jer til det, at I skulde tage de Harer bort her paa Marken i Gaar, da skulde I, min Salighed, nok have smurt jer paa dem, thi jeg vidste ligesaa-vel, hvor de sad, som I; men efterdi jeg fornemmer jer til Ufred, saa skal I, min Salighed, og faa Ufred, saasom jeg har hver Dag med jer at bestille.

Saa red Jens Jæger med de to Skovfogeder til Haarslev Mølle; de andre saa de red ad Marken fra Hyllested By imod Venslev Mark.

Skovfoged Peder Andersen havde ikke set de 2 jage eller skyde. Jægeren og Skovfogderne vidste nok, at Baltzar tilforn har været Skytte og tjent sit Brød ved Jagten fra Ungdommen af hos adskillige Grevskaber og Proprietærer.

★ ★ ★

Otto Ferslev mødte selv i Retten for Sønnen og Baltzar og fortalte, at denne sidste ikke var i hans Tjeneste, tilforn har han været Skytte, men ikke nu, og om nogen vilde bruge ham til Skytte, saa er han for sin høje Alderdom og Skrøbelighed uduelig, baade til Skytte og al anden Gerning, som kræver Styrke og Arbejde. Da Stævningmændene var i Præstegaarden, sagde Mag. Otto Ferslev: Jeg holder ingen Skytte, og jeg skal, Guds Død, skære Jens Jørgensen til, han rider hver Dag paa Marken.

Forvalteren spurgte nu Præsten, om ikke Christian Ferslev og Baltzar Skytte kunde møde i Retten for at faa Lys i Sagen, at ikke Otto Ferslev — kendt som en dreven Lovtrækker — skulde fordreje Sandhed til Usandhed. Om Magisteren havde noget Bevis med sig, at han havde Ret til at jage eller lade jage paa Fælleden, holde Skytte — uden Jagtskilt — til at strejfe om paa omliggende Proprietærers Marker med løse

Hunde, idet en hvid Mynde og en tigret Høsehund var med Kapellanen og Skytten? Kan den gode Hr. Mag. Ferslev legitimere sin Ret hertil, saa har Forvalteren paa sit høje Herskabs Vegne ikke noget derimod, men kan han ikke, er det selvtagen Myndighed. Herpaa svarede Præsten, at naar han fik i Sinde at holde Skytte, som endnu ej er sket, eller lade jage paa Fællede, hvor han ejer mere end 10 Gange saa meget som nogen af Lodsejerne, saa vilde han vel fremvise sin Rettighed dertil, og vil imidlertid nogen vide, hvad Ret han har, saa vilde de behage at forhøre det paa Landstinget (i Ringsted), hvor Kongens Skøde med fuldkommen Jagtrettighed er læst og protokolleret.

Forvalteren bemærkede hertil, at Vejen paa denne Tid (i Januar) falder haard og lang. I Stedet for vilde Forvalteren efterlyse et Dokument, som klarligen viser, at Mag. Ferslev hverken selv eller ved andre maa fange eller jage noget paa de Marker, som han 1740 tilkøbte sig af Ryttergodset i Hyllested; det hedder her, at ingen indhegnede Marker maa ligge til Fællede baade med Grevskaber og andre Lodsejere. Altsaa: Omend Mag. Ferslev 1740 har tilkøbt sig en Del Ryttergods af Kongen, kan han derpaa ej betjene sig af nogen Skytte eller Jagt.

Ferslev ytrede, at en Del af Forvalterens Paastand er usand; en Del af Vemmeløse Mark er indhegnet, og Resten er efter et gammelt Kort — uden Haand og Navn — lagt til Fællede.

— Videre kom man ikke med Sagen ved Birkeretten, saa det er jo muligt, der er truffet en mindelig Ordning. Det vilde imidlertid ikke ligne Otto Ferslev, som kanske har ladet Processen gaa til Landstinget og Højesteret.

★ ★ ★

1750 havde Johan Chr. Stemmer Snedinge Mølle i Forpagtning. I hans Tjeneste kom Dorthé Margrethe Jensdatter, som blev frugtsommelig ved ham. Da hun var 14—16 Uger henne og begyndte at lave til Barsel, kom Mølleren 2 Gange og tvang hende til at indtage en vederstyggelig, forgiftig Drik, som han selv havde lavet; den bestod af raadden Slibestensvand og andet, som hun ikke vidste, hvad var, og skulde dræbe Fosteret. Derpaa fulgte forfærdelige Opkastninger, der bevirkede, at hendes Sundhed og Legemskræfter gik tabt, og hendes Sind og Sanser blev hende rent betaget. Da han 3. Gang kom med Drikken, vilde hun ikke tage imod den, hvorved han trakterede hende paa en haard og ukristelig maade, slog og stødte hende til Jorden og pryglede hende saa længe med en Ege-Knortekæp paa hendes Underlegeme, saa hun blev ganske blaa og hoven. I sin elendige og slette Tilstand lod hun sig syne af en gammel Kone, Ingeborg fra Tornmark. Mølleren vilde ogsaa aarelade hende, men det afslog hun. Saa var hun rejst fra Møllen med Mandens Løfte om Hjælp.

Ingeborg Pedersdatter var ved Mikkelsdagstider 1750 en Morgen kommet til Snedinge Mølle for at lade male Korn og gik ind i Stuehuset, hvor hun fandt Dorthé (som da tjente i Møllen) liggende paa Sengen og beklage sig over at være slagen. Ingeborg saa paa det blotte Legeme, hvor ilde hun var medhandlet.

Fra Møllen tog Dorthé til Ørslev, hvor hun fik en Stue hos Gaardmand Jens Povelsen og hans Hustru, Ellen. Hun logerede i et Kammer uden for Porten til Gaden, hvor der i Forvejen boede en gammel Kone, Lucie Jensdatter, saa Jens og hans Kone havde ikke set, hvem der besøgte hende her. Selv meddelte Dorthé, at Mølleren kom og sagde til hende:

Den gamle Tingbog for Holsteinborg Birk fortæller

Dersom I vil udlægge en anden til Barnefader og opamme Barnet selv, vil jeg underholde Eder og Barnet et helt Aar, og dersom I sætter Barnet hen hos en anden, vil jeg betale for det med Penge. Herpaa svarede Dorthe, at hun kunde ikke tilkøbe sig Himmerig for Penge.

Det viste sig, at Mølleren aldrig holdt sit Løfte og hjalp hende. Hos Jens Povelsen gjorde hun Barsel. Den sidste Tid i Møllen havde været som en ond Drøm. Hun blev tungsindig og mente, at der ingen Naade var at forvente for hende. Hun havde heller ikke Die nok.

Fra Ørslev tog hun Plads som Amme hos Købmand Capel i Slagelse, men hendes Tungsind tog til, saa de afskedigede hende kort Tid efter. Hun kom saa til Bøgelunde, syg og nedbrudt; her kvalte hun om Natten sit 17 Uger gamle Barn. Ingen havde forledt hende til Mordet, sagde hun, da hun blev forhørt paa Holsteinborg og sat i Rude Arrest, men det pinte hende bl. a., at hun i Ørslev Kirke ved Barnets Daab havde sagt, at Johan Chr. Skipper var Barnefader, men den rette var Johan Chr. Stemmer, Møller paa Snedinge.

1751 siges det i Dommen: Dorthe Margrethe Jensdatter, tyende hos Handelsmand Andreas Capel i Slagelse for Amme, men fik sin Afsked, da de ikke turde betro hende deres Barn formedelst hendes Tungsindighed, som de tit og ofte har bemærket. Hun rejste da til Bøgelunde, hvor hun om Natten kvalte sit eget Barn, som hun førte med sig. Hun tilstod, at hun med fri Vilje og Hu havde dræbt Pigebarnet for selv at komme af med Livet, thi hun havde gjort uret Bekendelse og udlagt Skipper Johan Christian i Stedet for Johan Chr. Stemmer, der forøvrigt havde været Sømand i mange Aar, før han fik Møllen i Forpagtning.

Herredsfoged Calsen, Stignæs, var Dorthes Forsvarer. Han anførte, at hun ved Ligsynet havde sagt, at Drabet var sket i Vildelse. Hun var syg og daarlig, da hun kom til Bøgelunde, saa 2 maatte løfte hende af Vognen, og hun kom straks i Seng med sit Barn, der var frisk og sund i alle Maader. Men hun selv var ikke som før, hun saa trist ud af Øjnene, dog var hun hverken rasende eller gal. Næste Morgen spurgte Folk hende, hvor hendes Barn var. Det var død, hun havde kvalt det.

Forvalter Mannesen krævede Dødsstraf, men Calsen vilde have hende frifundet som et skrøbeligt Mennesker, der ved et ugudeligt Menneskes tyranniske og ukristelige Medfart har mistet sin Fornuft og Sundhed.

Thi kendes for Ret: Dorth Margrethe Jensdatter bør af Bøddelen miste sit Hoved med Sværd og Legemet lægges i kristen Jord.

Da Mølleren blev stævnet, fandt Stævningsmændene ham ikke hjemme, men hans Hustru svarede, at han var borttrømt, og hun vidste ikke, hvor han opholdt sig. Senere sendte hun Retten et Brev og meddelte, at hendes Mand var rejst fra hende for at besøge sine paarørende i det holstenske Land og ikke endnu er hjemkommet; ej heller har hun faaet Bud fra ham — hun er bange for, at han er kommet til Skade paa Rejsen. Det gør hende ondt (!), at hendes Mand er tillagt mange grove Beskyldninger af den arresterede Dorth Jensdatter — hun er forsikret, at hendes Mand er ganske uskyldig i alt det, han sigtes for. Der er intet Bevis mod ham, og hun beder om en retfærdig Dom.

Retten dømte, at Johan Chr. Stemmer bør befri sig med sin Ed, at han hverken er hendes Barnefader eller i nogen Maade har tilskyndet hende til det begaaede Barnemord. Tør

han ikke det, bør han udstaa Kirkens Disciplin, og hans Boeslod skal være hjemfalden til Herskabet.

Kort efter kom Mølleren hjem og aflagde Ed paa, at han var uskyldig. Han boede derefter flere Aar paa Snedinge Mølle. Men hvem skal man saa tro: Mølleren eller den ulykkelige Kvinde?

★ ★ ★

1752, den 27. Novbr., Kl. 8 Aften var der stor Ildebrand i Skafterup. Den begyndte i Husmand Bore Jacobsens Hus og sprang derfra over til Hans Pedersens og Claus Jensens Gaarde. Hos Hans Pedersen nedbrændte 3 Længer, hos Claus Jensen 2, hvorved disse 2 Mænd i „denne jammerlige Ildebrand mistede ikke alene al deres i Straaet siddende Korn af alle Slags samt Hø og Tørv og Foder til Kreaturerne, men deres Boskab blev tildels ruineret og fordærvet“. Stuehusene blev bevaret og gav Husly, men det, hvoraf Kongen og Herskabet skulde have Afgift og Tjenestefolkene Løn og Føde, var lagt i Aske. Endvidere var det højst jammerligt, at i Husmand Bore Jacobsens Hus, hvor Ilden først paakom, uafvidende hvoraf, *blev indebrændt*: Hans Kone, hendes Moder og tvende Børn, nemlig en Søn paa 11 Aar og en Datter paa 5 Aar, hvis Legeme blev fundet stegt og mest opbrændt. 4 Dannemænd fra Skafterup By bevidnede dette.

De 2 Husmænd af Skafterup, Bore Jacobsen og Hans Laursen Dansker, beklagede med stor Vemodighed, hvorledes sidste Mandag, den 27. Novbr., Kl. 8 Aften, ved en paakommende hurtig Ildebrand deres iboende Huse var bleven lagt i Aske, og Bore Jacobsen ikke alene havde det overmaade store Vanheld, at han aldeles intet fik reddet af sit Boskab og maate fly nøgen ud med et lidet Aarsbarn hen til Na-

V. Møller

---

boerne, men endog som det allerynkkeligste, at hans Kone, hendes Moder og hans 2 Børn, en 11 Aars Søn og en 5 aarig datter, blev indebrændt og derefter fundne, stegte og mest opbrændte. De 2 Husmænd vidste ikke, hvoraf denne hastige Ildebrand var paakommen.

— Næste Sommer blev et Par Skafterup-Mænd anklaget for, at de havde taget noget Tømmer paa Tomterne.

Fortsættes.